

Bodócsi András

Változások az összefonódások ellenőrzésének szabályozásában (II.)

Cikkünk folytatása a Versenyükör első számában közölt tanulmánynak, melyben bemutattuk a versenytörvény november 1-jétől megújult egyes fűzős rendelkezéseit.

Közösen irányított vállalkozás nettó árbevétele

Miként arról az előzőekben már szó volt, az új szabályozás élesen elkülöníti egymástól az azonos vállalkozáscsoportba tartozó vállalkozások által közösen irányított vállalkozásokat [Tpkt. 15. § (2) bekezdés d) pont] azoktól a vállalkozásoktól, amelyeket különböző vállalkozáscsoportba tartozó vállalkozások irányítanak közösen.

Ez a különbségtétel érvényesül az összefonódással érintett vállalkozáscsoportok nettó árbevételének meghatározásakor is: az összefonódással érintett vállalkozáscsoport tagjai és más vállalkozások által közösen irányított vállalkozás nettó árbevételét ugyan figyelembe kell venni a küszöbszámok szempontjából [Mtv. 6. §-ával beiktatott 24. § (1) bekezdés], azonban csak olyan arányban, amilyenben az adott vállalkozáscsoport a közös irányításban részt vesz. Ezt rögzíti az Mtv. 8. §-ával beiktatott 27. § (5) bekezdés, mely szerint:

„A közösen irányított vállalkozás nettó árbevételét egyenlő arányban kell megosztani az azt irányító vállalkozások között oly módon, hogy az azonos vállalkozáscsoportba tartozó vállalkozásokat az irányítási arány számítása szempontjából egynek kell tekinteni.”

A közösen irányított vállalkozás nettó árbevételének számítására vonatkozó rendelkezések alkalmazását az alábbi példa szemlélteti.

1. „K” vállalkozás tulajdonosi struktúráját a 3. ábra tartalmazza.

2. „K” vállalkozás tulajdonosai között olyan megállapodás van érvényben, hogy a vállalkozás üzletpolitikáját meghatározó minden lényeges kérdésben 75%-ot meghaladó szavazat szükséges. Ezért „K” vállalkozást A1, A2, B, C és D közösen irányítják, mert a 75%-ot meghaladó szavazat eléréséhez valamennyien szükségesek, figyelembe véve, hogy A1 és A2 az azonos irányítóra (A) tekintettel értelemszerűen együtt szavaz.

3. „A” vállalkozás irányítást kíván szerezni „B” vállalkozás felett. Az engedélykérelmi kötelezettség szempontjából rele-

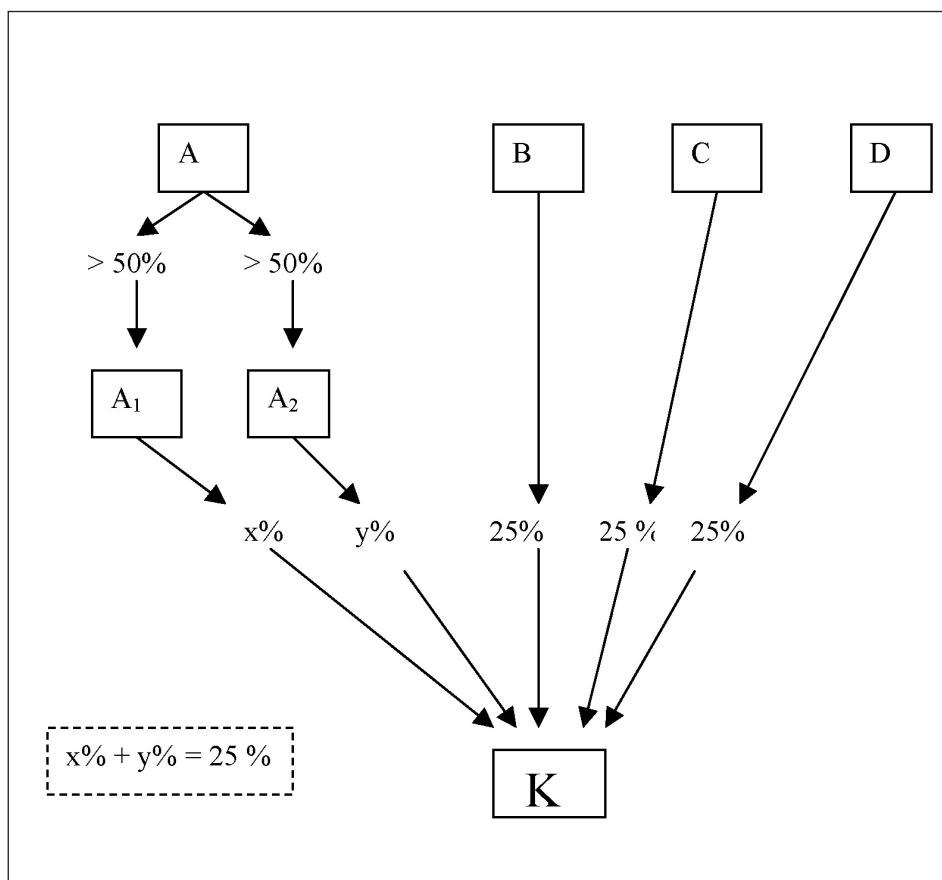
váns vállalkozások előző évi nettó árbevételei az alábbiak:

- A: 4,5 Mrd forint
- A1: 5 Mrd forint
- A2: 5 Mrd forint
- B: 0,4 Mrd forint
- K: 0,8 Mrd forint

4. A Tpkt. új 27. § (5) bekezdése alapján (A1 és A2 vállalkozásokat az irányítási arány szempontjából egynek tekintve) „K” vállalkozás 0,8 Mrd forintos nettó árbevételének negyede, 0,2-0,2 Mrd forint jut A, B, C és D vállalkozáscsoportokra.

5. A 3. és 4. pontokban foglaltakat figyelembe véve a Tpkt. új 24. § (1) bekezdése alapján az összefonódásban érintet két

„K” vállalkozás tulajdonosi struktúrája

3. ábra

vállalkozáscsoport nettó árbevételeként az alábbi összegeket kell figyelembe venni:

A-csoport: $4,5+5+5+0,2 = 14,7$ Mrd forint

B-csoport: $0,4+0,2=0,6$ Mrd (600 millió) forint

6. Miután a két vállalkozáscsoport együttes nettó árbevétele $14,7+0,6=15,3$ Mrd forint meghaladta a 15 Mrd forintot, továbbá mindkét vállalkozáscsoporté az 500 millió forintot, az összefonódáshoz engedélyt kell kérni.

Az elbírálás szempontjai

Az EK 2004. május 1-jéig hatályos összefonódási rendelete az összefonódások elbírálásakor az ún. erőfölény tesztet alkalmazta. Ennek lényege, hogy:

- engedélyezni kell minden olyan összefonódást, amely nem hoz létre, vagy nem erősít meg olyan erőfölényes helyzetet, amely akadályozná a hatékony versenyt; illetve

- meg kell tiltani minden olyan összefonódást, amely olyan erőfölényes helyzetet hoz létre vagy erősít meg, amely a versenyt jelentősen akadályozná.

Az Európai Bizottság az összefonódási szabályok átfogó reformjára vonatkozó elképzeléseiről 2001. december 31-én nyilvánosságra hozta az ún. Zöld Könyvet¹. A Zöld Könyv egyebek mellett javaslatot tett arra is, hogy az összefonódások elbírálásakor az erőfölény teszt helyett az USA-ban alkalmazott ún. SLC-teszt² kerüljön az értékelés középpontjába. Az SLC-teszt szerint az engedélyezésben való döntéskor az a meghatározó szempont, hogy az összefonódással együtt jár-e a verseny jelentős csökkenése. Az SLC egyrészt szigorúbb, mint az erőfölény teszt (ti. az összefonódás akkor is csökkentheti jelentősen a versenyt, ha az még nem éri el az erőfölény szintjét), másrészt viszont az USA-ban érvényesített irányelvek kifejezetten előírják, hogy az összefonódást engedélyezni kell, ha a verseny csökkenéséből adódó hátrányt meghaladják az összefonódásból származó hatékonysági előnyök.

A Zöld Könyv javaslata – mindenekelőtt a hatékonysági elemek figyelembe vehetőségét illetően – nagy vitákat eredményezett. Ezek lezárásként az EU 2004. május elsejei bővítésével egyidejűleg hatályba lépő új EK rendelet kompromisszumos megoldást tükröz. Az EK-rendelet céljait összefoglaló preambulum (25)–(29) pontjai alapvetően az SLC-teszt szempontrendszerét tükrözik. Ezzel szemben az EK rendelet 2. cikk (2) és (3) bekezdése lényegét tekintve az erőfölény tesztet fogalmazza meg elbírálási kritériumként.

Az előzőekre is tekintettel nem látszott indokoltnak a Tptv. 30. § (1)–(2) bekezdésében foglalt engedélyezési kritériumrendszer módosítása. Az ugyanis tartalmát tekintve megfelel az EK rendelet preambulumában megfogalmazott követelményeknek, mert

- egyrészt egyértelművé teszi, hogy az összefonódás nem tiltható meg, ha az erőfölény (beleértve a közös erőfőlényt is) teszt negatív;
- másrészt a pozitív erőfölény teszt esetén is lehetővé teszi az összefonódás engedélyezését, ha a hátrányokat meghaladják az összefonódás elő-

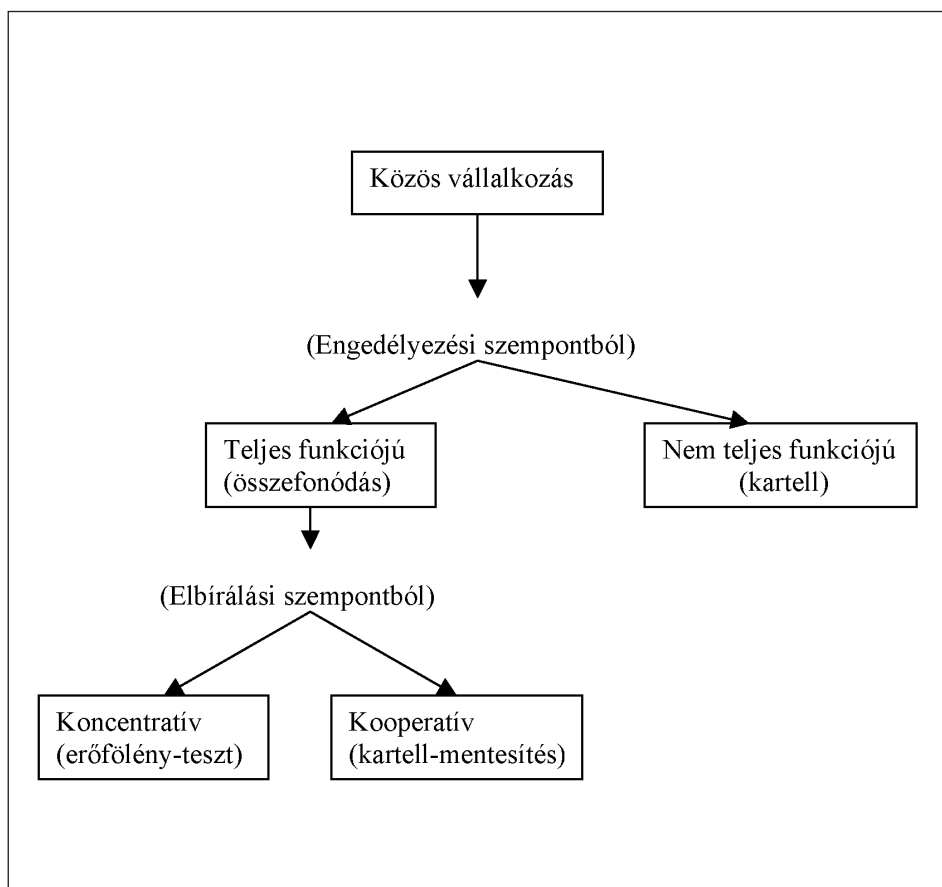
nyei, melyként – a szállítókra és fogyasztókra gyakorolt általánosságban említett (értelemszerűen) kedvező hatás mellett – konkrétan csupán a versenyképesség (tartalmát tekintve: hatékonyság) javulását jeleníti meg a Tptv.

Közös vállalkozás alapítása

Az elbírálási kritériumok előzőek szerinti változatlansága mellett módosultak a közös vállalkozás alapításához kapcsolódó szabályok.

Az Mtv. 5. §-ával beiktatott 23. § (1) bekezdés c) pont pontosította az összefonódásnak minősülő közös vállalkozás alapítások körét. Az eddigi, az 1998-ig élő EK-szabályozás szerinti koncentratív (összefonódás) – kooperatív (nem összefonódás, hanem kartell) közös vállalkozás fogalmak mentén történő elhatárolást felváltotta az EK rendelet 3. cikk (4) bekezdésével azonos szabályozás, mely szerint vállalkozások összefonódása jön létre, ha

A közös vállalkozás alapításának új szabályozása

4. ábra

¹ COM(2001)745/6 final

² Substantial Lessening of Competition

„c) több, egymástól független vállalkozás hoz létre általuk irányított olyan vállalkozást, amely egy önálló vállalkozás valamennyi funkcióját képes tartósan ellátni.”

Az előzőek alapján tehát a teljes funkciójú (full-function) közös vállalkozásalapítások összefonódásnak minősülnek, melyekhez engedélyt kell kérni, ha az alapító vállalkozáscsoportokra nézve teljesülnek a Tpv. 24. § (1) bekezdés szerinti nettó árbevételi küszöbértékek. A nem teljes funkciójú (non full function) közös vállalkozások nem minősülnek összefonódásnak, ezért azokhoz nem is kell engedélyt kérni, azok a Tpv. IV. fejezetének a gazdasági versenyt korlátozó megállapodásokra vonatkozó rendelkezései alapján ítéltetők meg.

Az új szabályozás ugyanakkor a teljes funkciójú közös vállalkozásalapítások elbírálásakor fenntartotta a koncentratív-kooperatív elkülönülést. Az Mtv. 9. § ugyanis egy olyan mondatot iktatott be a Tpv. 30. § (2) bekezdésébe, mely szerint

„Amennyiben a 23. § (1) bekezdésének c) pontja szerinti közös vállalkozás létrehozásának célja vagy hatása a létrehozó vállalkozáscsoportok piaci magatartásának összehangolása, akkor az összefonódást a 17. § alapján kell elbírálni.”

Az új szabályozás értelmében tehát, ha engedélykérési kötelezettség alá eső teljes funkciójú közös vállalkozás az alapítók közötti egyeztetést szolgálja (vagyis kooperatívnak minősül), akkor annak elbírálásakor nem az erőfölény tesztet, hanem – egyezően az EK rendelet 2. cikk (4) bekezdésével – az annál szigorúbb kartell mentesülési kritériumokat kell alkalmazni.

Az előzőekből az is következik, hogy a szabályozásváltozás összetettebb annál, mintsem, hogy az a koncentratív-kooperatív elhatárolásról a teljes funkciójú-nem teljes funkciójú elhatárolásra való áttérést jelentené. Az új szabályozásban – egyezően az EK-rendelettel – a két elhatárolás egyidejűleg van jelen, miként azt a 4. ábra szemlélteti.

Kapcsolódó versenykorlátozások

A Tpv. 30. § (5) bekezdése értelmében az összefonódáshoz adott engedély ki-

terjed mindazokra a versenykorlátozószövegekre, amelyek az összefonódás megvalósításához szükségesek. A Gazdasági Versenyhivatal eddigi gyakorlatában minden esetben külön is vizsgálta a kérelmezett összefonódást eredményező szerződésben (vagy az azt kiegészítő szerződésben) szereplő versenyt korlátozó rendelkezéseket, és határozatában kitért arra is, hogy azokra a Tpv. 30. § (5) bekezdése alapján az engedély kiterjed-e vagy sem. Ha igen, akkor az tartalmát tekintve azt jelentette, hogy a szerződés adott rendelkezése – mint az összefonódás szerves része – nem minősül a Tpv. 11. § értelmében gazdasági versenyt korlátozó megállapodásnak.

Az Mtv. 62. § (2) bekezdése szerint az Mtv. 61. § (2) bekezdésében meghatározott időpontban (az Mtv. 2005. június 29-i kihirdetését követő 15. napon, vagyis 2005. július 14-én) hatályát veszítette a Tpv. 18–19. §-a és az azokhoz kapcsolódó 77. § (3) bekezdése. Ezen hatályon kívül helyezésekkel összefüggésben az Mtv. 2. és 3. §-ai a Tpv. addigi 17. és 20. § helyett új rendelkezéseket állapítottak meg. Ezen rendelkezések együttes tartalma az, hogy 2005. július 14-étől megszűnt annak lehetősége, hogy a Gazdasági Versenyhivatal a versenykorlátozó megállapodások tekintetében nemleges megállapítást tegyen, illetve egyedi mentesítést adjon. Az előzőekre tekintettel a Gazdasági Versenyhivatal a jövőben az összefonódást engedélyező határozataiban főszabályként – egyezően az Európai Bizottság gyakorlatával³ is – nem végzi majd el annak értékelését, hogy az összefonódást eredményező szerződésben szereplő versenykorlátozás a Tpv. 30. § (5) bekezdése szerinti kapcsolódó versenykorlátozásnak minősül-e. Azt a vállalkozásoknak a jövőben – csakúgy, mint a Tpv. hatályon kívül helyezett 18. §-a szerinti további esetekben – az érintett vállalkozásoknak saját maguknak kell eldönteniük.

A Tpv. 30. § (5) bekezdése alkalmazhatóságának értékelésekor a vállalkozások számára segítséget nyújthat az azzal kapcsolatos eddigi versenyfelügyeleti gyakorlat, melynek a jövőben is irányadónak tekintett főbb elemei az alábbiakban foglalhatók össze.

³ A Bizottság 2005/C56/03. számú közleménye.

– A Tpv. 30. § (5) bekezdése alapján kizárólag olyan versenykorlátozások értékelhetők, amelyek közvetlenül kapcsolódnak az adott összefonódáshoz, hiányukban az összefonódás ésszerűen nem is valósítható meg. A kapcsolatnak tehát tartalmilag kell lennie: önmagában még nem tesz az összefonódás szerves részévé valamely versenykorlátozást az, ha abban az összefonódással egyidejűleg – esetleg egyazon szerződésben – állapodtak meg a felek. Más oldalról viszont az, hogy az összefonódás és a versenykorlátozás külön-külön szerződésben jelenik meg, nem zárja ki együttes versenyjogi értékelésük lehetőségét.

– Az eddigi versenyfelügyeleti gyakorlatban a tipikus eset az volt, amikor a vállalkozás feletti irányítás átengedésével vagy vállalkozásrész átadásával megvalósított összefonódások esetében a felek olyan megállapodást is kötnek, amelyben az eladó (átadó, átengedő) vállalja, hogy meghatározott ideig az átadott eszközökkel, illetve jogok révén előállítható árukat (valamint azt helyettesítő árukat) nem forgalmaz (versenytilalom). Ilyen esetben indokolt igény ugyanis a vevő részéről, hogy a piacra történő beilleszkedése idejére bizonyos mértékű védelme legyen az érintett piacon a vállalkozás(rész) eladójának versenyével szemben, biztosítva ezzel a maga számára a megvásárolt termelési-értékesítési lehetőség megfelelő szintű hasznosíthatóságát. A joggyakorlat általános elvként azt alakította ki, hogy a versenykorlátozás akkor nem haladja meg az ezen cél eléréséhez szükséges mértéket, vagyis esik a Tpv. 30. § (5) bekezdés alá, ha:

a) egyrészt időben korlátozott,

b) másrészt nem lépi túl az értékesített vállalkozás(rész) értékesítés előtti működési területét: sem áru szempontjából, sem pedig földrajzi értelemben.

– Az időbeli korlátozottság tekintetében a Gazdasági Versenyhivatal kezdetben abból indult ki, hogy az ötéves időszakot nem meghaladó versenytilalom főszabályként kapcsolódó versenykorlátozásnak minősül. 2002. évtől azonban – igazodva az Európai Bizottság által megváltozott gyakorlathoz is – már csak a három évnél rövidebb versenytilalmat fogadott el gyakorlatilag „automatikusan”. Ennél hosszabb versenytilalmi időszakot a Gazdasági Versenyhivatal csak kivételesen fogadott el, ha a versenytilalommal érintett áruknak viszonylag hosszú az életciklusuk és erős a fogyasztói hűség.